

Sử dụng phương pháp dạy học nhóm để nâng cao hiệu quả học tập tại Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội

Đàm Thanh Tuấn*, Đoàn Thị Thanh Huyền*

*Th.S Trường Đại học Tài Nguyên và Môi trường Hà Nội

Received: 20/09/2024; Accepted: 26/09/2024; Published: 02/10/2024

Abstract: In the university environment, to achieve effective acquisition and comprehension of knowledge, it is important that each student must explore and equip himself with learning methods that are suitable for his own psychological characteristics and the characteristics of each subject. Active learning methods are the key to help students achieve high results, form systematic thinking and solve practical problems in the most scientific way. One of the active teaching methods is the group discussion method, used in teaching and learning at Hanoi University of Natural Resources and Environment. This article analyzes the use of group work methods at Hanoi University of Natural Resources and Environment.

Keywords: Group work methods, Hanoi University of Natural Resources and Environment

1. Đặt vấn đề

Trong môi trường đại học, để đạt được hiệu quả trong việc tiếp thu, lĩnh hội tri thức thì yêu cầu quan trọng là mỗi sinh viên phải tìm tòi và trang bị cho mình những phương pháp học tập phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý của bản thân và đặc điểm của từng môn học. Phương pháp học tập tích cực chính là chìa khóa giúp sinh viên có kết quả cao, hình thành cách tư duy hệ thống và cách giải quyết vấn đề thực tiễn một cách khoa học nhất. Trong qua trình lĩnh hội kiến thức, ngoài việc tiếp thu kiến thức, sinh viên còn học được phong cách và phương pháp tư duy của giảng viên. Vì vậy, để sinh viên có được phương pháp học tập tích cực, giảng viên cũng phải sử dụng phương pháp dạy học tích cực hướng tới việc hoạt động hóa, tích cực hóa hoạt động nhận thức của người học, nghĩa là tập trung vào tính tích cực của người học chứ không phải tập trung vào phát huy tính tích cực của người dạy. Tuy nhiên, để phương pháp này đạt được hiệu quả, yêu cầu mỗi giảng viên phải nỗ lực đầu tư xây dựng, thiết kế bài giảng nhằm đáp ứng được yêu cầu của một giờ dạy theo hướng phát huy tính tích cực của sinh viên. Một trong các phương pháp dạy học tích cực là phương pháp dạy học nhóm được sử dụng trong giảng dạy và học tập tại Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1 Khái niệm và lợi ích của phương pháp dạy học tích cực

Phương pháp dạy học tích cực hay còn gọi là phương pháp giáo dục, dạy học theo hướng phát huy

tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học... là những phương pháp, cách thức, kỹ thuật khác nhau giúp cho giờ học trở nên sinh động và hấp dẫn. Phương pháp dạy học tích cực hướng tới việc hoạt động hóa, tích cực hóa hoạt động nhận thức của người học.

Lợi ích của phương pháp dạy học tích cực đối với giáo viên

Thứ nhất, dạy học là quá trình trao đổi kiến thức giữa thầy và trò. Nếu chỉ thuyết trình, có gì nói nấy thì những gì thầy giảng chỉ là kiến thức một chiều. Người học có thể cảm thấy chán nản vì đã biết những kiến thức ấy, hay cảm thấy đó là những nội dung không hữu ích, không thể ứng dụng trong cuộc sống hiện tại và tương lai của họ. Vì vậy, khi áp dụng các phương pháp dạy học tích cực, người học tuy là là đối tượng trung tâm nhưng vai trò và uy tín của người thầy lại được đề cao hơn.

Thứ hai, để học sinh làm trung tâm thì giáo viên cần là người có bản lĩnh, khi xây dựng một giờ giảng theo phương pháp dạy học tích cực thì khả năng chuyên môn của người thầy sẽ tăng lên dưới áp lực “liên tục cập nhật” nội dung và kiến thức cho từng giờ giảng nhằm đáp ứng các câu hỏi của người học trong thời đại thông tin rộng mở.

Thứ ba, người thầy luôn phải đổi mới nội dung bài giảng cũng như phong cách đứng lớp. Chỉ khi duy trì tinh thần “không ngừng đổi mới” này, người dạy mới có thể giữ cho tâm trí cởi mở, luôn cần tương tác với học sinh để trao đổi, bàn luận và tìm ra vấn đề để học sinh có thêm nhiều kiến thức và kinh

nghiệm thực tế. Nhờ đó mối quan hệ thầy trò trở nên gần gũi, tốt đẹp, thông qua việc cùng nhau giải quyết các tình huống liên quan đến nội dung bài học và cuộc sống của người học.

Lợi ích của phương pháp dạy học tích cực đối với sinh viên

Thứ nhất, khi giáo viên dạy học bằng phương pháp giảng dạy tích cực, người học sẽ cảm thấy họ “được học” chứ không phải “bị ép học”. Trong giờ học, người học được chia sẻ những kiến thức và kinh nghiệm của mình với giáo viên và bạn học, đồng thời được bổ sung những kiến thức và kinh nghiệm chưa biết từ giáo viên và các bạn trong lớp. Nhờ đó, khi bước vào giờ học, học sinh sẽ luôn có tinh thần thoải mái, thái độ đón nhận kiến thức tích cực, họ sẽ cảm thấy hạnh phúc khi được học, được sáng tạo, được thể hiện, được thực hành. Với tinh thần học tập tích cực, người học có thể ghi nhớ các kiến thức quan trọng và tăng khả năng ứng dụng vào thực tế gấp 3 đến 4 lần so với cách thụ động một chiều.

Thứ hai, dạy học bằng phương pháp giảng dạy tích cực nghĩa là tìm mọi cách giúp người học nắm được quyền chủ động tiếp nhận kiến thức trong giờ học, người học có cơ hội được làm việc, được khám phá tiềm năng của chính mình, giúp sinh viên có thể biến những kiến thức sách vở thành tri thức cho bản thân mình. Nhờ vậy, người học có được sự tự tin, có trách nhiệm với bản thân, từ đó chia sẻ trách nhiệm với cộng đồng.

2.2. Khái niệm và lợi ích của phương pháp dạy học nhóm

1) Khái niệm Phương pháp dạy học theo nhóm

Phương pháp dạy học theo nhóm hay còn gọi là phương pháp thảo luận nhóm, phương pháp dạy học theo nhóm nhỏ, trong đó người học được chia thành các nhóm nhỏ. Người học trong nhóm cùng nhau nghiên cứu, cùng nhau hợp tác để giải quyết các vấn đề có liên quan đến nội dung bài học; từ đó giúp người học phát triển kỹ năng giao tiếp, năng lực nhận thức và tư duy, nhân cách.

Phương pháp làm việc nhóm gồm các bước sau:

- Giới thiệu chủ đề, nội dung làm việc nhóm.
- Giao nhiệm vụ cho các nhóm.
- Chia nhóm (mỗi nhóm từ 3 đến 9 người, chia một cách ngẫu nhiên, thuận tiện theo điều kiện lớp học).
- Người học làm việc nhóm (đề cử trưởng nhóm, thư kí, lập kế hoạch, quy tắc làm việc nhóm, tiến hành giải quyết các nhiệm vụ, chuẩn bị báo cáo kết quả).

- Trình bày kết quả làm việc nhóm (có thể trình bày theo phương thức một nhóm báo cáo, các nhóm khác bổ sung hoặc các nhóm ghi ý kiến lên bảng,...)

- Giáo viên tổng kết, bổ sung (kết nối ý kiến của các nhóm, định hướng đúng yêu cầu nhiệm vụ của nhóm, làm rõ vấn đề cần giải quyết...).

2) Lợi ích khi sử dụng phương pháp làm việc nhóm vào giảng dạy tích cực tại trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội.

Thứ nhất, phương pháp làm việc nhóm giúp quá trình giảng dạy hiệu quả hơn. Thay vì giáo viên là người trực tiếp giảng dạy toàn bộ bài học, việc chia nhỏ mỗi nhóm học sinh một vấn đề trong bài học sẽ giúp giảm áp lực và thời gian giảng dạy của giáo viên. Đặc biệt, tổ chức dạy học theo nhóm giúp sinh viên tiếp thu kiến thức hiệu quả hơn bằng cách giáo viên gợi ý cho mỗi nhóm tự tìm hiểu, thảo luận về vấn đề giúp các em đào sâu hơn vào ý chính của bài. Cuối cùng, giáo viên sẽ lắng nghe, nhận xét và bổ sung những ý còn thiếu.

Thứ hai, học tập theo nhóm giúp rèn luyện kỹ năng thuyết trình hiệu quả của sinh viên giữa đám đông, giúp các em mạnh dạn hơn và có nhiều kinh nghiệm giải thích một vấn đề trước đám đông.

Thứ ba, phương pháp làm việc nhóm giúp nâng cao kỹ năng giao tiếp cho sinh viên. Thông qua việc thảo luận trong nhóm sẽ tạo cơ hội cho sinh viên đưa ra ý kiến riêng của mình từ đó mỗi em sẽ quan tâm với sự phân công trong tập thể. Ngoài ra các em sẽ rèn luyện được khả năng biện luận khi xảy ra trường hợp có nhiều ý kiến trái chiều để nêu bật ý kiến của riêng mình.

Thứ tư, phương pháp làm việc nhóm giúp sinh viên chủ động học tập. Thay vì các em thụ động tiếp thu kiến thức từ thầy cô qua những tiết học thông thường thì khi tổ chức học nhóm, mỗi thành viên có thể sẽ được giao nhiệm vụ khác nhau. Vì vậy cá nhân nào cũng phải chủ động tìm câu trả lời để nâng cao kết quả làm việc nhóm. Ngoài những ý kiến riêng của bản thân, các em còn học tập được nhiều ý tưởng từ các bạn khác trong nhóm, từ đó đúc kết kiến thức và ghi nhớ lâu hơn.

2.3. Những thuận lợi và khó khăn khi áp dụng phương pháp dạy học tích cực vào giảng dạy tại trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội.

Thuận lợi: Đa số giảng viên trong nhà trường đã nhận thức được sự quan trọng, tính cấp thiết của việc đổi mới phương pháp dạy học. Ngoài những phương pháp dạy học truyền thống, giảng viên đã tích cực sử dụng các phương tiện dạy học mới nhằm nâng

cao chất lượng bài giảng. Mỗi giảng viên đều nhận thức rõ dạy học là quá trình trao đổi kiến thức giữa thầy và trò, để có những giờ giảng hấp dẫn, người thầy luôn phải đổi mới nội dung bài giảng cũng như phong cách đứng lớp.

Khó khăn:

Thứ nhất, trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội có tỉ lệ giảng viên trẻ nhiều, vốn kinh nghiệm thực tế tích lũy chưa nhiều. Nhiều giảng viên chưa biết cách đặt câu hỏi hiệu quả để lôi cuốn người học: Đặt câu hỏi dễ quá, người học sẽ chán, giảng viên chưa biết cách tạo điều kiện, khuyến khích, động viên người học thắc mắc và phản biện trong suốt quá trình nghe giảng.

Thứ hai, do thói quen thụ động trong quá trình dạy và học, nhiều giảng viên không biết cách hoặc không muốn tạo động cơ cho người học: nói cách khác là không biết làm thế nào để vào bài hiệu quả, gây hứng thú và lôi cuốn người học tự giác tham gia vào bài giảng ngay từ đầu tiết học.

Thứ ba, do nhu cầu đào tạo rất lớn, sĩ số lớp đông người (trên 50 người/ lớp) là thách thức không nhỏ đối với người dạy khi muốn triển khai các hoạt động dạy học tích cực. Với số lượng như vậy, việc áp dụng pháp pháp giảng dạy tích cực phần nào bị hạn chế.

Thứ tư, các phương pháp dạy học tích cực đòi hỏi rất nhiều thời gian chuẩn bị, đôi lúc còn tiêu tốn nhiều chi phí đầu tư cơ sở vật chất hoặc thời gian. Các hoạt động diễn ra nhiều lúc không theo ý định của người dạy, dẫn đến tình trạng mất định hướng bài học, chấy giáo án bài giảng.

2.4. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả làm việc nhóm đối với sinh viên

1) Đối với Nhà trường

Nhà trường nên tổ chức các buổi ngoại khóa bồi dưỡng cho sinh viên về “Kỹ năng làm việc nhóm”; chú trọng công tác nâng cấp và bổ sung trang thiết bị phục vụ dạy và học: Bổ sung tài liệu, giáo trình phục vụ nghiên cứu và giảng dạy mới; tạo diễn đàn để sinh viên mạnh dạn trao đổi, học hỏi lẫn nhau; nâng cấp hệ thống mạng Internet; thiết lập các phòng đọc phục vụ công tác nghiên cứu khoa học và phòng học nhóm nhằm tạo môi trường học nhóm cho sinh viên.

2) Đối với giảng viên

Giảng viên giảng dạy cần thường xuyên tự trau dồi kiến thức chuyên môn; tìm hiểu lý luận về phương pháp dạy học tích cực nói chung và các phương pháp dạy học tích cực cụ thể như: Phương pháp dạy học theo dự án, nêu vấn đề, dạy học theo nhóm,

bản đồ tư duy.... Giảng viên cần xây dựng các đề tài, bài tập nhóm một cách phong phú và đa dạng.

Giảng viên cần tạo cơ hội cho sinh viên cộng tác và làm việc theo nhóm, giúp họ làm quen với việc hợp tác, với việc tôn trọng quan điểm của nhau, biết cách thỏa thuận, đàm phán để đạt tới mục đích chung. Ví dụ: Trước khi giao bài tập nhóm cho sinh viên, các giảng viên cần hướng dẫn cách làm việc nhóm theo các nguyên tắc : Tham gia hiến kế tập thể ; không được vội vàng bình phẩm ý kiến đưa ra; được bày tỏ quan điểm, ý kiến; kết quả thu được là kết quả của tập thể

3) Đối với sinh viên

Sinh viên cần phải thay đổi lại cách tư duy trong học tập. Để làm được điều đó thì cần có sự nhìn nhận, đóng góp ý kiến thẳng thắn của nhóm trưởng, các thành viên tích cực ở trong nhóm. Mọi thành viên trong nhóm cần phải có một sự tôn trọng khi ai đó trình bày quan điểm, ý kiến. Giữa các thành viên với nhau nên có sự động viên, sự khen ngợi khi ai đó làm được gì hay, kể cả các bạn đóng góp ít thì cũng tìm cách khen ngợi khích lệ nhau. Khi làm việc nhóm, sinh viên cần hiểu rõ những điều cơ bản trong xây dựng Nhóm.

3. Kết luận

Như vậy, phương pháp phân công dạy và học theo nhóm giúp mọi học sinh tham gia vào quá trình học tập một cách chủ động. Tạo cơ hội cho từng cá nhân học sinh mạnh dạn chia sẻ kiến thức, kinh nghiệm. Sẵn sàng đưa ra các quan điểm cá nhân để giải quyết các vấn đề liên quan đến nội dung bài học. Giúp cho các em có cơ hội giao lưu, học hỏi lẫn nhau, cùng nhau giải quyết nhiệm vụ chung. Để áp dụng phương pháp dạy học nhóm có hiệu quả tại trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội, giảng viên phải thực sự là người tâm huyết với nghề nghiệp và có kiến thức sâu rộng. Mỗi giảng viên phải tự mình ý thức việc tự học, tự rèn để không ngừng nâng cao hiểu biết, trau dồi về chuyên môn nghiệp vụ, giảng viên cần đầu tư chiều sâu cho chuyên ngành của mình giảng dạy.

Tài liệu tham khảo

1. Carl Rogers, *Phương pháp dạy và học hiệu quả*, NXB Trẻ, 2001.
2. Dự án Việt Bỉ (2010), *Các phương pháp dạy học tích cực*, tài liệu tập huấn.
3. Phan Trọng Ngọ (2005), *Dạy học và phương pháp dạy học trong nhà trường*, NXB Đại học Sư phạm. Hà Nội.